

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' בא תשפ"ו

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:

ירושלים - 16:30 | 17:44

תל אביב - 16:44 | 17:46

חיפה - 16:34 | 17:44

מגדל - 16:30 | 17:42

באר שבע - 16:48 | 17:47

מצווה ראשונה שנצטוו בה ישראל

עשיית התשובה, הרישיש לו עדיין משפט בחירה. זה קשור גם אלינו אבל גם לפרעה - 'נכון שהכבדתי את לבו ותנאי המגרש שלו נראים בלתי אפשריים, אבל עדיין לא לקחו ממנו את האפשרות לבחור ולשוב בתשובה'. זה דבר מופלא - אם אצל פרעה כך, הרי שעל אחת כמה וכמה אצלנו. לפעמים יהודי מרגיש שהוא במציאות שהוא לא יכול לשוב, הסביבה, התנאים שהוא נמצא בהם זה בלתי אפשרי.

כך היה אצל אלישע בן אבויה ששמע את הקול יוצא מן השמים ואומר - "שבו בנים שובבים חוץ מאחר" (חגיגה ט"ו.), ואלישע, על אף שחטא, היה כזכור מארבעה גדולי העולם שנכנסו לפרדס ואין הוא הוזה הזיות. אז הוא שמע או לא? אם הוא שמע את המשפט הזה אז באמת הוא אינו יכול לעשות תשובה, ואם הוא לא שמע - האם הוא אומר דברים סתם?! הרבי מליובאוויטש זיע"א מסביר שהוא לא שמע "שבו בנים שובבים חוץ ממך" אלא "חוץ מאחר", ומי אמר לך שאתה אחר? אתה החלטת כך! זה שאולי כולם קוראים לך כך - זה לא אומר שזה נכון. כלומר, גם אם 'תנאי המגרש' קשים מאד, הרי שלהיות 'אחר' או לא, זו ההחלטה שלך ורק שלך! זוהי מה שאומר הקב"ה לפרעה דרך משה - "עד מתי מאנת לענות מפני", כי על אף שאני הכבדתי את לבך, עדיין אתה יכול לשוב בתשובה, זוהי תלוי אך ורק בך! זו פתיחה יסודית וחשובה לפרשה שלנו.

תזמון לא פונקציונלי

והחלק השני. הראשונים אומרים, החזקוני ועוד, איך באמתבא הקב"ה ועוזר לפרעה? - זו פעם ראשונה שהקב"ה לא מדבר אליו בסגנון של "כי מאן אתה לשלח", "ואם מאן אתה לשלח" אז אני אביא ערוב או צפרדעים וכו', אלא יש כאן מימד נוסף והוא מימד הזמן - "עד מתי מאנת". 'האם מימד הזמן לא משפיע עליך? זה שהמכות לא עושות לך כלום, כבר הבנתי, אבל הזמן שמתיש את הכח שלך ושל כל העם - האם זה לא משפיע?'

ואז בארבה מופיע לראשונה, עוד לפני מכת החושך, ש - **וַיִּכֶס אֶת-עַיִן כָּל-הָאָרֶץ וַתְּחֹשֶׁךְ הָאָרֶץ...** (שם ט"ו)

במכת החושך גם היה כמובן חושך, והמפרשים המוקדמים מבארים שבעצם כל מערכת הזמן השתנתה - "וימש חושך".

הפרשה שלנו פותחת בשלש המכות האחרונות, ועוד לפני ביצועה של מכת בכורות, בראש חודש, משה מצטווה במצוות הגדולות שהמרכזית והראשונה שבהן, שעוד בתחילת חומש בראשית רש"י קורא לה "מצווה שנצטוו בה ישראל", היא מצוות קידוש החודש, ואין זה רק מבחינה טכנית שזו המצווה הראשונה שנצטוו בה כלל ישראל אלא זה תואר עמוק יותר שיש להרחיב במשמעות - "ישראל מקדשים את הזמנים".

תשובה - החלטה שלך

אבל עוד לפני כן, יש לתת את הדעת על החלוקה שבין המכות שהופיעו בפרשה הקודמת לבין המכות האחרונות שמופיעות בפרשה שלנו. יש כאן תופעה מעניינת ולפיה מימד הזמן מקבל משמעות עמוקה בשלש המכות האחרונות ויותר מאשר במכות שלפני כן; במכת הארבה קיימת סתירה פנימית והיא מיושבת ע"י הראשונים; מצד אחד כתוב -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעְזָה כִּי-אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת-לְבוֹ וְאֶת-לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן שְׂתִי אֶתְנִי אֱלֹה בְּקִרְבּוֹ. (שמות י"א)

כלומר הקב"ה הכביד את לבו ומפני כן הוא לא משלח את ישראל, אבל מאידך, שני פסוקים לאחר מכן, כתוב -

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַאֲהֲרֹן אֶל-פְּרַעְזָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹהֵי הָעֲבָרִים עַד-מָתַי מֵאֲנַת לְעֵנַת מִפְּנֵי שְׁלַח עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי. (שם

ג)

למה באים אל פרעה בטענות? הרי זה הקב"ה שהכביד את לבו! זו שאלה ידועה ומפורסמת, והתשובה לזה נחלקת לשני חלקים; החלק הראשון הוא חשוב וכללי, שיעור עצום לכל אחד מאיתנו - גם כשהקב"ה מכביד את הלב, הוא יכול לבוא בדרישות לפרעה. מופיע במשנה -

הָאָמַר אֲחֻטָּא וְאָשׁוּב, אֲחֻטָּא וְאָשׁוּב - אֵין מְסַפִּיקִים בְּיָדוֹ לְעִשׂוֹת תְּשׁוּבָה... (משנה יומא, ח' ט')

ואומר על זה בעל התניא -

"אין מספיקין" דייקא; אבל אם דחק ונתחזק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה, מקבלין תשובתו. (אגרת התשובה, י"א)

כלומר, "אין מספיקין" פירושו, שלא מספיקים לו אפשרות מן השמיים לשוב כפי שפותחים לכל אחד ואחד, אבל אם הוא דחק ובנס 'דרך החלונות', אז על אף שמכבידים עליו את

בְּרֵאשִׁית אמר רבי יצחק: לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם' (שמות יב ב), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל... (רש"י בראשית א', א')

מאד מעניין שאת המצווה הזו, בשונה מכל המצוות שבתורה, וכן הדיבור על הפסח - לא משה מצווה ואומר אלא -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר. (י"ב, א')
ומבאר שם רש"י -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן. בשביל שאהרן עשה וטרח במופתים כמשה, חלק לו כבוד זה במצוה ראשונה, שכללו עם משה בדבור.

והגם שחלק הקב"ה כבוד לאהרן והמצווה הזו מאמרה גם לו, נראה כי שניהם כאן פסיביים בשמיעה ואילו החובה לומר את ההלכות הזו לבני ישראל חלה לכאורה רק על משה, ואכן אם נסתכל ונראה מה קורה בפועל, אחרי שהקב"ה מצווה את משה ואת אהרן בכל עשרים המצוות, נראה שבאמת כתב -

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְשִׁכּוֹ וַיִּקְחוּ לְכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפֶּסַח. (שם כ"א)

אבל בפסוק ג' שראינו לעיל היה כתב "דברו אל כל עדת בני ישראל", כלומר גם אהרן היה צריך להשתתף באמירה של המצוות הללו לעם ישראל יחד עם משה! ורש"י מעיר פה הערה חשובה -

דברו אל כל עדת וכי אהרן מדבר? והלא כבר נאמר אתה תדבר! אלא חולקין כבוד זה לזה, ואומרים זה לזה למדני, והדיבור יוצא מביין שניהם כאלו שניהם מדברים (מכילתא פסחא פ"ג). (שם רש"י ג')

אל משה ואל אהרן

יש כאן מקודה עמוקה, מקודת המקודות - ביציאת מצרים, במופתים, בעשר המכות, בדיבור עם עם ישראל ולהבדיל עם פרעה, מופיעים כל הזמן משה ואהרן יחד (וחוץ מהמקרים שאהרן עושה כי משה לא יכול לעשות). פעמים רבות מופיעה האחדות המופלאה הזו בין משה לאהרן ביציאה ממצרים. זו כבר היתה התביעה של משה רבנו מהקב"ה בסנה - "שלח נא ביד תשלח" והקב"ה מפרש את משה שם, כמו שמביא שם רש"י בפרק ד', פס' י' - 'אתה אומר "שלח נא ביד תשלח" ואני יודע למה אתה מתכוון - "הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יוצא לקראתך" (שם ד', י"ד). אבל כל זה הוא אך ורק לגבי היציאה ממצרים ולגבי פרעה, כי משה אומר שם לקב"ה - 'אני לא יכול, אני כבד פה וכבד לשון, ערל שפתיים', ואז הקב"ה מצמיד לו את אהרן, אבל לגבי העברת התורה - זה ודאי רק משה!¹ כך מסביר הרא"ם במקום -

...וזהלא כבר נאמר ואתה דבר אל בני ישראל שהוא בפרשת כי תשא במצות שבת.² ואינו מחזור, דדילמא דוקא

ובמכה השלישית בפרשה, מכת בכורות, שם פשוט שמימד הזמן הוא מימד עיקרי -

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר ה' כְּחַצְתָּ הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם (שם י"א, ד')

"כחצות" ולא "בחצות" (עיי"ש רש"י) - שלא חרטומי מצרים ואף לא משה יודעים לכוון בדיוק את החצות אלא רק הקב"ה הוא יודע לכוון את מקודת הזמן. וזה פלא פלאות שלפני "ויהי בחצי הלילה" באה מצוות העשה שישראל מקדשים את הזמן. יש לעם ישראל את הכח לקדש את הזמן. אמנם יש לכאורה להעמיק ולברר מדוע זו המצווה הראשונה ומהי שונה ממצוות אחרות? הרי כל המצוות חשובות - ולמה היא המאפיינת את יציאת מצרים?

וסכיר את הפשוט והמוכן מאליו - מצוות קידוש החודש לא ניתנת כאן מבחינה פומקציונלית, כלומר, זה לא שלצורך פסח באה המצווה הזו. הפסוק שבא אחרי המצווה הזו הוא -

דְּבַרוּ אֶל-כָּל-עַדְתֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחֻ לָהֶם אִישׁ שֵׁה לְבֵית-אִבְתּוֹ שֵׁה לְבֵיתוֹ. (שם י"ב, ג')

אנחנו לא צריכים עכשיו, כשאנחנו במצרים, את קידוש החודש כדי לדעת מתי יחול פסח. את זה אנחנו צריכים בשנה רגילה. פה אני יודע לספור עד עשר - ביום העשירי לקחת את השנה ביום ו"ד לשחוט אותו. הקב"ה הבא ואומר למשה ולאהרן - 'עכשיו ראש חודש ובעוד עשרה ימים קחושה'. זהו. אין צורך כרגע במצווה הזו, לכאורה. אבל מסתבר שמהות כל ענין המועדים וגם שבת - הכל מתחיל בידיעה שיש בעולם עם שיכול לקדש את הזמן. זה לא קשור לפסח, זו המהות של הכל.

מהות התורה - קידוש החודש

בספר המצוות של הרמב"ם מופיעה רשימה ארוכה של מצוות הזמנים והמועדים. במצווה קנ"ג כתב -

היא שצונו לקדש חודשים (ס"א ולהשוב חודשים) ושנים, וזו היא מצות קדוש החדש.

חישוב השנים זה לגבי שנות חמה ולא קשור לירח. ובניגוד להרגלו לקצר בספר המצוות, כאן הרמב"ם מאריך מאד, ולאחר מכן הוא עובר לרשימת כל המצוות הקשורות לזמנים, החל ממצווה קנ"ד - לשבות בשבת, מצווה קנ"ה - לקדש את השבת, ואז חמץ, פסח, קצירת העומר, שבועות וכו'. אבל הפתיחה להכלזה קידוש החודש, ולא כי צריך את זה מבחינה טכנית, כי אין באמת קשר בין שבת לקידוש החודש, אלא כי מהות התורה כולה - והיא מתבררת מתוך יציאת מצרים - היא המצווה הזו של "החודש הזה לכם ראש חודשים". ואת זה רש"י כבר אמר לנו בתחילת התורה -

¹ ובמקומות שאהרן מדבר יש על כך גילוי מפורש בפסוק, כמו למשל אחרי מות נדב ואביהוא, שם כתוב **וַיְדַבֵּר ה' אֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר. וְיַן וְשָׂכַר אֶל תַּשְׁתָּ אֶתְּה וּבְנֵיךְ אֶתְּךָ בְּבֶאֱכָם אֶל אֶהֱל מוֹעֵד וְלֹא תִמְתּוּ, חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם" (ויקרא י"ט), ורש"י מסביר שם שהוא קיבל שבר על כך שהוא צידק עליו את**

הדיון, על שתיקתו, אבל באופן עקרוני, בענייני העברת התורה לבני ישראל זהו משה.

² הכונה היא לפסוק בפר' כי תשא "ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמורו" (שם ל"א, י"ב), ודורשים שם חז"ל שכפי שכאן בענין השבת, כך בכל מקום רק משה מדבר.

ובשלב מסוים, ברגע קשה מאד הוא הגיע למסקנה שבעצם כל מה שמשאר לו זה שהחוטפים לא יכולים לקחת ממנו רק דבר אחד - הזמן. הוא לא הכיר את המושג של קידוש הזמן אבל אז הוא תפס שהוא יכול להיות בן חורין. זה דבר עמוק ועצום.

ארץ ישראל כשביל קידוש הזמן

מהות יציאת מצרים היא קידוש הזמן, ולכן זה משה ואהרן ונסביר את זה; כשהקב"ה ברא את העולם הוא ציווה אותנו -

...פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ וּכְבַשְׁתֶּם... (בראשית א', כ"ח)

לכבוש זה לא כמו שהעולם מבינים לתת מכות, להשתלט, אלא "איזהו גיבור הכובש את יצרו" - כיבוש בעומק הוא לכבוש את כל העולם ולהביא אותו תחת מלכות הקדושה. כשאנחנו כובשים מלפפון אנחנו מגלים את הכח הפנימי שבו, את הכח העלום שבו. כבוש פירושו - נמצא בפנים בהעלם, לא רואים את זה. כשאני כובש את ארץ ישראל, מצוות כיבוש הארץ, בעומקה, היא להעלות את ארץ ישראל מקליפות שבעת העממים, מארץ כנען, ולכבוש אותה תחת מלכות הקדושה. זה עומק המושג של לכבוש. ולכן רש"י בתחילת התורה שאל למה התורה לא התחילה במצווה הכי גדולה וקשה, שהיא היסוד של הכל, כי בסופו של דבר הזמן הוא הבסיס גם לכל מה שקשור למקום ולנפש, כי כל דבר שיש לו מקום זה קודם כל בזמן, אז למה לא התחילה התורה בתפקיד של ישראל שהוא לקדש את הזמנים, לכבוש את הזמן? זו היתה השאלה רש"י בבראשית, והוא עונה -

... שְׁאֵם יֵאֱמְרוּ אַמּוֹת הָעוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל: לְסִטִּים אַתֶּם, שְׁכַבְשֶׁתֶם אַרְצוֹת שְׁבַעָה גוֹיִם! הֵם אוֹמְרִים לָהֶם: כָּל הָאָרֶץ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיא, הוּא בְּרָאָה וּנְתַנָּה לְאִשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו. בְּרָצוֹנוֹ נְתַנָּה לָהֶם, וּבְרָצוֹנוֹ נְטָלָה מֵהֶם וּנְתַנָּה לָנוּ. (רש"י בראשית שם)

כלומר התפקיד שלנו, שבא לידי ביטוי בכך שאנו כובשים את הארץ שהקב"ה משבע לנו עליה, הוא כי הוא נתן לנו את הכח לקחת את כל מציאות העולם ולרומם אותה.

ומהי מקודת השיא של הכח הזה? - קידוש הזמן, ולכן מי שיקדשו את הזמן הם הסנהדרין, בית הדין הגדול היושב בלשכת הגזית בבית המקדש ליד המזבח, וכל זה שיש לנו בעולם 'זמן קדוש' הוא בזכותם. מהותית - זמן אינו משהו ש'מבלים בו' או מבלים אותו, זמן אינו כסף בניגוד לביטוי העממי הרווח, אלא הזמן הוא שהכל כבוש תחת מלכות הקדושה, והביטוי של זה הוא מהותם של ישראל, ואת המהות הזו אנחנו מגלים במצוות קידוש החדש.

הרמב"ם במצוה קנ"ג אומר שבלי המצווה הזו - אין מציאות. זה נקרא 'מחיית האומה מכל וכל', ואז חלילה אין עולם. והיכולת לקדש את החדש ניתנת לנו אך ורק מכחוש של בית הדין הגדול היושב בארץ ישראל, ולכן היה צריך להקדים את כל ספר בראשית למצוות קידוש החדש. זה פלא עצום. נראה את לשון הרמב"ם -

ואני אוסיף לך באור. אילו הנחנו דרך משל שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל [היינו לגמרי חלילה. וזה לא היה כי

במצוות שבת אתה תדבר ולא אהרן, אבל בשאר כל המצוות גם אהרן עמך.

ואז רש"י שואל - למה את מצוות קידוש החדש ואת תחילת היציאה ממצרים מקבלים משה ואהרן יחד, ועל זה הוא עונה - לתת לאהרן את הזכות והכבוד, על הטרחה שטרח אהרן במופתים כמשה. כלומר יש כנראה קשר בין היסוד של משה ואהרן לבין המצווה הראשונה שפצטו בה ישראל.

גם לפני כן כתוב בפסוק -

וּמִלֶּשֶׁה וְאֶהְרֹן עָשׂוּ אֶת-כָּל-הַמּוֹפְתִים הָאֵלֶּה לְפָנַי פְּרָעָה... (שם י"א, י')

ורש"י שם מבאר -

ומשה ואהרן עשו וגו'. כבר כתב לנו זאת בכל המופתים, ולא שנאה כאן אלא בשביל לסמכה לפרשה של אחריה.

ומה היא הפרשה הבאה? "וימאר ה' אל משה ואל אהרן", שבשביל שאהרן עשה את המופתים כאמור, הוא זכה לכך. זאת אומרת - המצווה הראשונה שפצטו בה ישראל יש קשר מהותי לא רק ליציאת מצרים אלא לעבודה המשותפת של משה ואהרן ביציאת מצרים.

לכבוש את הזמן

ועוד נקודה יסודית אחת בזה. קידוש החדש זו המצווה הראשונה שישראל פצטו בה גם במובן המהותי של המצווה, כי זו באמת מצווה שמהותית היא שונה מכל המצוות. בכל מצווה, התורה רוצה שנחידיר את הקדושה לתוך מציאות מסוימת - שהמקום הזה יהיה מקום מקודש, שהחפץ הזה יהיה חפץ של מצווה ולכן תשמרו על המקדש, ולכן תיקחו את הפרי הזה ותעשו אותו למצווה, לעומת זאת מצוות קידוש החדש משפיעה על כל המרחב של הזמן - לא רק על ראש החדש אלא על כל החדש, על כל מעגל השנה, על חישוב ועיבור השנים שנעשה גם הוא לפי בית דין. ויש עוד נקודה עמוקה מאד בזמן שהיא שונה מכל דבר אחר - הזמן הוא לכאורה מחוץ לשליטתו של האדם. האדם חושב שהוא שולט בכל מיני דברים. גם אם הוא מכיר בזה שהקב"ה שולט בכל ההויה, הוא רוצה להרגיש שהוא בשליטה, שהוא שולט בחיים שלו. אבל רק לגבי הזמן - אדם לא יכול לקצר או להאריך את הזמן, למהר או לעכב את הזמן. הזמן חל על כל הברואים בשווה. אדם לא יכול לקצר את ימיו, והוא מודע לזה. האדם כפוף לזמן, ומצוות קידוש החדש, ובעצם קידוש הזמן, היא בעצם הכח שהקב"ה נתן ליהודים לקדש את הזמן, כלומר להעלות ולרומם את כל העולם. האדם המודרני יכול להבין ולהעריך, גם אם לא קדושה, כל מיני מושגים. למשל - מקום. הוא מכבד מקום, קבר של אבותיו וכו' אבל לגבי הזמן - זה מושג אחר לגמרי. היכולת שלנו לכבוש את הזמן היא החירות. הזכרנו לאחרונה את הדיבור המדהים של אליהו כהן שחזר ממנהרות החמאס בעזה, וסיפר שהוא הגיע שם לרגע שבו הוא כמעט התייאש. הוא היה צמא והביאו לו לשתות מי ים מלוחים, והוא היה בדילמה פנימית - אם הוא ישתה את מי הים הללו הוא ימות אבל גם אם הוא לא ישתה אותם הוא ימות,

וַיְהִי בַיּוֹם דִּבֶּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר אֲנִי ה' דֹּבֵר אֶל-פְּרַעֲזֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר אֵלָיו. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' הֵן אֲנִי עֶרְל שְׁפְתַיִם וְאֵיךְ יִשְׁמָעוּ אֵלַי פְּרַעֲזֵה. (שם כ"ח-ל')

ורש"י ישר קופץ ואומר - והרי כבר אמרת את זה! והוא עונה - זו באמת רק חזרה על מה שכבר היה קודם, ואז - וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה רְאֵה נִתְמַדָּה אֱלֹהִים לְפָרַעֲזֵה וְאֶהְרֵן אֲחִיקָה יְהִיה נְבִיאָה. (שם ז', א')

וה'טעויות בעברית' לא נפסקות -

וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶהְרֵן כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתָם כִּן עָשׂוּ. (שם ו')

וַיִּבְאֵר מֹשֶׁה וְאֶהְרֵן אֶל-פְּרַעֲזֵה וַיַּעַשׂוּ כִּן כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וַיִּשְׁלַח אֶהְרֵן אֶת-מִטְהָו לִפְנֵי פְּרַעֲזֵה וְלִפְנֵי עַבְדָּיו וַיְהִי לְתַנּוּן. (שם י')

רוצים עוד דוגמה? - כולם יודעים שאת שלש המכות הראשונות עשה אהרן כי למשה היתה הכרת הטוב כלפי העפר וכלפי היאור. אבל בפרשת בשלח, בעקבות זה שהעם צמא למים ברפידיים, יצווה הקב"ה את משה להכות בסלע, ויאמר לו כך -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אֶתֶךָ מִזְקַנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִטֶּטֶף אֲשֶׁר הִפִּיתָ בּוֹ אֶת-הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ. (שם י"ז, ה')

והלא לפני רגע אמרנו שלא משה הכה את היאור אלא אהרן?! זה פסוק מוזר מאד.

אהרן ומשה כחטיבה אחת

רעי ואהובי, הקב"ה אומר למשה רבנו 'ר' משה, גם לגבי מה שביקשת בסנה עבור אהרן - אני מקבל את זה. מעכשיו אני מצוות את שניכם ואתם הופכים להיות אחד. לפני פרעה ולהבדיל לפני בני ישראל, הולכת לעמוד דבוקה אחת, מצאות אחת שאי אפשר להבינה, שהחלוקה בה באה מתוך האחדות. יש שורש אחד והוא מופיע בשני חלקים - באהרן ובמשה. אהרן מקרא בספרים הפנימיים "שושביא דמטרוניתא", הוא "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" - אהרן פועל עם ישראל מלמטה, ואילו משה מכונה "שושביא דמלכא" - יקוב הדין את ההר. "הוא אהרון ומשה" - מעכשיו אין אהרן לבד. הוא חלק ממשה. "הם המדברים אל פרעה הוא משה ואהרן" - אין עוד פסוקים כאלה. משה ואהרן לא יוכלו יותר לעולם להתחלק, וכשפעם אחת הם כן יתחלקו - יתרחש חטא העגל. עם ישראל אומרים "כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו", הם באים לאהרן ואומרים לו "עשה לנו א-להים", והחושך הזה בעולם מייצר את חטא העגל שאנחנו משלמים עליו עד היום.

זוכרים שבפרשת קרח הקב"ה מכה את עם ישראל, ובא מלאך המוות ועושה מגפה גדולה? משה מצווה שם על אהרן לקחת את הקטורת ולעצור את המגפה, ואומר שם רש"י -

וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וְגוֹמֵר. אֲחֻז אֵת הַמֶּלֶאךָ וְהַעֲמִידוֹ עַל כְּרֹחוֹ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶאךָ: הִנֵּח לִי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוּתִי. אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה צִוִּנִי לַעֲכַב עַל יָדְךָ. אָמַר לוֹ: אֲנִי שְׁלִיחוֹ שֶׁל מְקוֹם. וְאַתָּה שְׁלִיחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ: אֵין מֹשֶׁה אוֹמֵר כְּלוּם מְלַבּוֹ אֶלָּא

תמיד היה יהודי או שלשה יהודים בארץ ישראל, גם בזמנים הכי קשים ובגלויות הכי קשות], חלילה לאל מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה מכל וכל, ולא יהיה שם בית דין ולא יהיה בחוצה לארץ בית דין שנסמך בארץ - הנה חשבוננו זה לא יועילנו כלום בשום פנים, לפי שאין לנו לחשב חדשים ולעבר שנים בחוצה לארץ אלא בתנאים הנזכרים, כמו שביארנו כי מציון תצא תורה. וכשיתבונן מי שיש לו שכל שלם לשונות התלמוד בכונה הזאת יתבאר לו כל מה שאמרנוהו באור אין ספק בו. (ספר המצוות לרמב"ם,

עשה קנ"ג)

טעויות בעברית

עכשיו נגיע לבאר מדוע יציאת מצרים ומהות עניינם של משה ואהרן בקידוש החודש ביציאת מצרים היא הענין של קידוש הזמן. שימו לב, זה דבר פלאי שצריך לתת עליו את הדעת, ולשם כך נחזור לסיפור ולמכות מצרים;

משה רבנו בא בתחילה לעם ישראל ואומר להם את מה שאומר לו הקב"ה לומר להם - ארבע לשונות של גאולה, 'והוצאתי, והצלתי, וגאלתי ולקחתי', ואף 'והבאתי', אבל התגובה של העם -

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כִּן אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שִׁמְעוּ אֶל-מֹשֶׁה מִקֶּצֶר רִיחַ וּמִעֲבֹדָה קָשָׁה. (שמות ו', ט')

בעקבות "ההצלחה המסחררת הזו", בא הקב"ה למשה ואומר לו שבעקבות ההצלחה עם בני ישראל, עכשיו -

בָּא דְבַר אֶל-פְּרַעֲזֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מְאָרְצוֹ. (שם י"א)

משה עונה לקב"ה את מה שכל אחד מאיתנו היה אומר -

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הֵן בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא-שִׁמְעוּ אֵלַי וְאֵיךְ יִשְׁמָעוּ פְּרַעֲזֵה וְאֲנִי עֶרְל שְׁפְתַיִם. (שם י"ב)

זה משמע הגיוני, לא? אבל הקב"ה עונה לו תשובה מוזרה -

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אֶהְרֹן וַיִּצְוֶם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל-פְּרַעֲזֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. (שם י"ג)

מה כתוב פה? הרי משה אומר לקב"ה השעם ישראל לא שמעו אליו "ואיך ישמעני פרעה" - אז אתה מצווה עלינו? מה הקשר בין מה שאני אמרתי למה שאתה אמרת? ואגב, מה התחדש פה מעכשיו? הרי משה ואהרן כבר באו בסוף פרשת שמות לפני פרעה, ופרעה רק הכביד את העבודה, אז השאלה של משה מוצדקת. ואז מופיעה שם בפסוקים פתאום רשימת בני ראובן, שמעון ולוי, ובסופה מגיעים אל משה ואל אהרן, וכך כתוב -

הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את-בני ישראל מארץ מצרים על-צבאתם. הם המדברים אל-פרעה מלך-מצרים להוציא את-בני-ישראל ממצרים הוא משה ואהרן.

(שם ו', כ"ו-כ"ז)

המורה לעברית היתה שולחת אותנו לתקן את הטעויות הרבות שיש בטקסט הזה - "הוא משה ואהרן...אמר ה' להם... הם המדברים.. הוא משה ואהרן". זו לא עברית! ואז כתוב כך -

חלק אלו-ה ממעל ממש, ומכת השחין משלבת את הכל יחד, כי הקב"ה אומר למשה ולאהרן - זו מכה יחידה שהם מצווים לעשותה יחד -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן קְחוּ לָכֶם מִלֵּא חֲפְנֵיכֶם פִּיחַ כִּבְשָׁן וְזָרְקוּ מִשֶּׁה הַשְּׂמִימָה לְעֵינֵי פְרַעֲהוּ. וְהָיָה לְאַבְקָה עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָיָה עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה לְשַׁחֵן פְּרַח אֲבַעֲבַעַת בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם. (שם ט', ח'-ט')

שמנו לב? - "חפניכם" - זה גם משה וגם אהרן, "זרקו משה" - זה משה, והקב"ה כבר יעשה את זה לאבק פורח על כל ארץ מצרים!

טענות פרעה והתשובות עליהן

עכשיו בואו נראה מה הולך פה; כשבאו משה ואהרן אל פרעה, היו לפרעה שלש שאלות. הראשונה היתה "מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל" (ה' ב'), בעברית אחרת - 'הקב"ה השם אותי פה להיות בוס, אל תבלבלו לי ת'מוח. אני לא מכיר בזה שיש בארץ משהו שאינו כפוף לי אלא לו. אני מבין שהוא הא-להים, אבל למה שאני אשמע בקולו לשלח את ישראל?'

השאלה השנייה היתה - "לא ידעתי את ה'" (שם). הוא לא סתם חוזר על מילים, הוא אומר 'זה בכלל לא קשור לעם ישראל'. לא לדעת את ה' משמעו - 'אני לא מרגיש שום קשר לה'. אולי יש ה', יכול להיות שהוא גם מינה אותי, זה בסדר - אבל העולם לא משתנה ולכן אתם מבזזים את הזמן שלכם ולא תוכלו להפוך את העולם, לא תוכלו לכבוש את העולם תחת ממלכת הקדושה כי יש עובדות. אני פרעה! אני הבוס - "לי יאורי ואני עשיתיני".

והטענה השלישית שלו היא "וגם את ישראל לא אשלח" (שם). כלומר ראשית - ה' לא קשור למה שמתרחש פה בארץ, דבר שני - האדם לא יכול להיות מחובר עם השמיים, ודבר שלישי - 'אין דבר כזה ישראל, "בני בכורי", עם סגולה וכו'. אני לא מקבל את זה. זו תורת הגזע. מבחינתי כל בני האדם שווים'.

ועל זה הוא מקבל שלש תשובות - אהרן מתן תשובה על החלק הראשון. 'בוא נסביר לך מה קורה פה בארץ. כל הארץ כפופה לקב"ה'. משה רבנו מסביר לו מה זה השמיים, החלק השני, והקב"ה מסביר לו מה זה עם ישראל.

במכת השחין כתוב -

וְלֹא־יִכְלֹוּ הַחֲרָטָמִים לְעִמּוֹד לְפָנַי מִשֶּׁה מִפְּנֵי הַשְּׁחִין... (ט', יא)

מכת השחין באה למוטט אותם ואותה מכה היא המכה הראשונה שה' מביד את לבו של פרעה. פרעה מבין שגם לבו כבר אינו ברשותו. המכה הזו באה לתאר את החיבור של הכל ומה זה קידוש הזמן? - קידוש הזמן זה לחבר ארץ ושמיים ולגלות את התפקיד של עם ישראל בעולם. ישראל מקדשים את הזמנים. "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. החודש הזה לכם ראש חדשים... דברו אל כל עדת בני ישראל לאמר.. בעשור לחודש". את המצווה שבאה לגלות שעם ישראל, שיהודי, יכול לכבוש את הזמן, את המהות, את מה שלכל אדם אין עליו שליטה, והוא יכול לחבר ארץ ושמיים כי

מִפִּי הַגְּבוּרָה; אִם אֵין אֶתָּה מֵאֲמִין, הֲרֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִשֶּׁה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, בֹּא עִמִּי וּשְׂאֵל. וְהָיוּ שְׂנֵאֲמָר: "וַיֵּשֶׁב אֶהָרֶן אֶל מֹשֶׁה" (להלן פסוק טו; מדרש תנחומא תצוה טו).

(רש"י, במדבר י"ז, י"ג)

משה מסר את הפטנט הזה, את הרז הזה, לעצור את המגפה כפי שהוא קיבל בשמיים ממלאך המוות, ואהרן לא מבצע את זה כאהרן אלא כמשה. כיון שהוא משה, אז גם המלאך שעושה את דבר ה' חייב להפסיק ולעוף משם. "הוא אהרן ומשה" הוא משה ואהרן" - זה הכח שלנו.

קזינו בליל הסדר

עכשיו, בואו נסכם רגע מי היו המבצעים של עשר המכות. שלש מכות ראשונות אהרן עשה, שלש המכות שעשה משה הן - ברד, ארבה וחושך. את מכות ערוב, דבר ובכורות מבצע הקב"ה עצמו. ה' מביא את הדבר, "וה' היכה כל בכור בארץ מצרים". ומה עם המכה האחרונה (השישית), מכת השחין? - אותה עשו שלשה דיינים יחד, משה, אהרן והקב"ה. המכות של אהרן הן המכות של האדמה, המכות של משה הן המכות של השמיים, והמכות של מכות ערוב, דבר ובכורות הוא שאלו המכות שנאמר בהן "והפליתי". היתה שם הפליה (וזו לא גזענות. מי שחושב שזו גזענות - שיבושם לו) - מכל מקנה ישראל לא מת אחד. יש הבדל בין סוס מצרי לבין סוס של יהודי. למה? ככה!

במכת בכורות מסתבר שיש הבדל בין בכור מצרי לבכור יהודי, ואין לזה שום קשר בכלל מה שעושה היהודי. הזכרנו כבר פעם שמכת בכורות היתה במצרים, בליל הסדר, ובני ישראל היו מצווים באותו לילה - "אל תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר", ורש"י אומר שם -

וְלֹא יִהְיֶה בָכֶם נֶגֶף. אֲבָל הוּוּהוּ הוּא בְּמִצְרַיִם. הֲרֵי שֶׁהָיָה מִצְרִי בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל יִכּוֹל יִמְלֹט, תְּלִמּוּד לּוֹמֵר וְלֹא יִהְיֶה בָכֶם נֶגֶף, אֲבָל הוּוּהוּ בְּמִצְרִי שֶׁבְּבֵיתוֹ. הֲרֵי שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל בְּבֵיתוֹ שֶׁל מִצְרִי שׁוֹמֵעַ אֲנִי יִלְקָה כְּמוֹתוֹ, תְּלִמּוּד לּוֹמֵר וְלֹא יִהְיֶה בָכֶם נֶגֶף. (שמות י"ב, י"ג)

אבל איך זה יכול להיות? הרי אמרנו שהם היו צריכים להיות בבית, מה עושה בכור ישראלי אצל המצרי? מבאר הרבי מליובאוויטש באופן כל כך מתוק - כנראה שמדובר על איזה בכור ישראלי שעל אף הציווי להישאר בבית הוא הולך להיות עם איזה חבר מצרי, אולי לקזינו, לשחק קלפים. כן, מסתבר שהיו שם גם יהודים כאלה... והקב"ה מגיע באמצע המשחק שלהם ורואה שם אחד יהודי ואחד מצרי, ולבכור הישראלי הוא נותן משיקה במצח ואומר 'בן יקר ואהוב, אין לך מה לעשות עכשיו? הוא אני לוקח אותך'...

לא משה ולא אהרן יכולים לעשות את האפליה הזו. להגדיר שעם ישראל הוא חלק אלו-ה ממעל ממש זו כבר החלטה של הקב"ה ולכן הוא עושה את המכות הללו של ערוב דבר ובכורות - "והפליתי ביום ההוא".

יצא לנו אם כן, שאהרן עושה את המכות שקשורות לארץ, משה את אלו שקשורות לשמיים והקב"ה מגלה שישראל הם

ציאת מצרים צריכים לעשות משה ואהרן יחד כי כדי להוציא אותנו ממצרים מצרים, צריך את השושביא דמטרוניא, את אהרן מלמטה, את השושביא דמלכא, משה מלמעלה, ואת החיבור של שניהם להיות אחד!

"וידבר ה' אל משה ואהרן ויצוום אל בני ישראל" - הוא ציוות אותם - "להוציא את בני ישראל מארץ מצרים".

המטה שמכבהו אהרן הוא המטה של משה, הקטורת שאיתה יכול אהרן לעצור את המגפה היא הקטורת שאת הח שלה מקבל משה מלמעלה ואהרן מופיע אותה מפה למטה. "משה ואהרן בכהניו" - ועם ישראל מופיע את הסיפור הזה מיידית ביכולת לקדש את הזמן.

מערכת השמיים, חישוב השנים לרבות שנות החמה, נתונים לשלשה דיינים, שני עדים - עם ישראל והקב"ה מעגל פינות כשצריך לסדר את זה. זה דבר עצום.

אשמח כך גואל נפשי

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. את המצוה הזו קיבלנו מכח מה שעברנו בארץ מצרים, שם התגלה שליהודי יש את הכח לכבוש תחת מלכות הקדושה את כל המציאות, את מרחב הזמן שהוא בשמיים ובארץ.

ישראל מקדשים את הזמנים. היום, ד' שבט, הוא יום ההילולא של הבבא סאלי זיע"א ונסיים את הלימוד בשיר המפורסם שלו, שהפזמון שלו אומר כך -

אשמח כך, אשמח כך, אשמח כך, אשמח כך אל עולם / אשמח כך, גואל נפשי את גאולת עולם. (פיוט 'יודו לך רעיוני'

למרן הבבא סאלי זיע"א)

מה הכוונה? - אשמח כך גואל נפשי שגאלת אותה גאולת עולם? מה הכוונה? - אני חושב שהכוונה פה עמוקה מאד. עולם בעברית זה קודם כל זמן ורק אחר כך זה גם מקום. 'לעולם' זה לתמיד, לצח. "אשמח כך גואל נפשי את גאולת עולם" כלומר אתה, רבש"ע, גאלת את נפשי לגאול את העולם. וכל הפזמון הזה בא אחרי התיאור של מצרים והר סיני ששם לקחת אותנו - "יודו לך רעיוני האל מבטן יוצרי / על קרבתיך בסיני להאיר את נר", ואז אתה גואל את נפשי את גאולת עולם, היינו שנפשי יכולה לגאול את העולם. זה פלא פלאות. זכותו וזכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל.

הוא חלק אלוה-ה ממעל ממש - את זה מקבלים משה ואהרן. "הוא אהרן ומשה, הם המדברים, הוא משה ואהרן".

ה' מקדש ישראל שמקדשים את הזמנים

יש ברכה אחת בעולם שבה מחברים את עם ישראל ואת הקב"ה יחד - "ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים". ושואלים חז"ל - והרי אין עושין מצוות חבילות חבילות, וכמו שלא מברכים על פרי העץ ועל מזונות יחד, גם כאן לכאורה איך אפשר לחבר את הזמן עם ישראל? והם עונים - זה לא 'חבילות'. הקב"ה מקדש את ישראל והם מקדשים את הזמנים! לקדש את הזמנים משמעו הוא שכל יהודי יכול לומר "שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון" (יהושע י', י"ב). זה הדבר שכל אדם יודע שאין לו שום שליטה עליו, את הזמן אי אפשר להאריך, לעכב או למהר. הזמן חל על כל אדם בשווה בכל מקום שהוא, אבל הכח של יהודי לקדש את הזמן הוא מה שהתגלה בשילוב הזה של משה ואהרן שהופכים לאחד מאוחד לגמרי, והקב"ה משתתף איתם.

והוא משתתף איתם במהות. כתוב בקדושת הזמנים שבי"ד מקדשים את הזמנים. על הפסוק -

אַלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. (ויקרא כ"ג, ד')

אומרים חז"ל -

קדושהו מזידין או שוגגין או מוטעים, מנין שהוא מקודש? תלמוד לומר "אשר תקראו אתם". "אתם" אפילו מוטעים, "אתם" אפילו מזידין, "אתם" אפילו שוגגים. אם קריתם אתם, מועדי. ואם לא, אינם מועדי. (מדרש ספרי)

אין חגים ומועדים בעולם, אין מציאות של קדושת זמן בעולם, אם היא לא משולבת ע"י הקב"ה וישראל גם יחד. ובא הרמב"ם ואומר - זה נכון שהשבת ניתנה בעולם ב"ויכולו השמיים" אבל היא יכולה לחול בפועל רק אם ישראל קיבלו בפועל את מצוות קידוש החודש.

יודעים מה תהיה המצווה הבאה, מיד אחרי מצות הפסח, בפרשת בשלח? - מצוות השבת! ששת ימים תלקטו את המן וביום השביעי...". שבת באה אחרי קידוש החודש כיזוהי מהות קידוש הזמן. הכח לחבר ארץ ושמיים ואתה חלק אלוה-ה ממעל ממש.

מכאן ואילך ועד סוף כל התורה, אין עוד מצוות של משה ואהרן יחד. כמו שאמרנו - משה מעביר את המצוות מהר סיני, את

השיער מקדש
 לזכות עם ישראל להצלחה ושמירת חיילי צה"ל, לחשבת החלל רן בן טלי גואלי
 מהרה לקבר ישראל, לשלוט כל חיתומים וחאלמנות,
 לע"נ כל הנופלים על קידוש ח' באירועי המלחמה ולע"נ
 רחל שיילה בת מסעודת הנרייט ע"ה ושיינדל ב"ר משה יוסף ע"ה
 ולחבביל
 לרפואת כל הפצועים והחולים וסניט
 עמרם בן איידה חיה, פאני פרחת בת אסתר, הודיה בת אורית,
 נפתלי צבי בן יהודית, אריה בן אלי, אלימלך מלך בן ציפורה,
 ולחיוג חגון ליעל רחל בת אריאל אסתר ואליזו רחל בת חנה.
 להקדשת שישים נתן לשנת בהודעת וואטסאפ לעמטאל - 054-7500516